

Boj proti neprospěchu žactva.

(Z pracovních zkušeností)

N. F. PANFILENKOVÁ,

ředitelka dívčí střední školy č. 329 v Moskvě

Již několik let naše škola úporně bojuje proti propadání žactva. Rok 1948/49 jsme zakončili tak, že nezůstala opakovat ani jediná žákyně.

V tomto článku jsem si vzala za úkol povědět, jak bojujeme s neprospěchem žáků.

V roce 1945 bylo v naší škole mnoho neprospívajících. Tehdy byly pedagogickému kolektivu položeny otázky: Proč nejlepší pracovníci v průmyslových podnicích ani vedoucí kolchozníci na polích nepřipouštějí ve své práci brak a pokládají za věc cti pracovat bez zmetků? Jak se můžeme my, sovětské učitelé, smířit s propadáním?

Na pedagogické radě bylo po prvé zdůrazněno, že propadání žactva se projevuje jako zmetek v naší práci.

Po nějakou dobu byly o toto stanovisko prudké boje, neboť všichni učitelé nesouhlasili s touto formulací otázky. Avšak většina se shodla na tom, že sovětské učitelé musí a mohou mít vyšší pracovní výsledky, než měli v předcházejících letech, že na bedrech sovětských učitelů spočívá úkol propadání žactva úplně odstranit.

Na pedagogické radě jsme ohodnotili problém boje s propadáním jako jeden z dílčích úkolů historického boje o dílo Leninovo a Stalinovo.

Jako základ své práce jsme stanovili studium marx-leninské theorie, bez které nemůže ani jeden učitel uskutečňovat komunistickou výchovu žáků. Bylo přijato rozhodnutí prohloubit studium spisů V. I. Lenina a I. V. Stalina, promyslet, jakým způsobem se ideje a these zdůrazňované velikými učiteli sovětského lidu odrážejí v naší pedagogické praxi.

Tuto práci náš kolektiv začal roku 1945 a pokračuje v ní do současné doby.

Před pěti lety jsme si stanovili za úkol bojovat proti propadání žactva. Nyní tento úkol úspěšně řešíme.

Ředitelství školy začalo tuto práci studováním učitelů i žáků. Činnost každého učitele byla podrobena pečlivému rozboru. Učitelé dávali „hodiny otevřených dveří“, na kterých mohl být přítomen kterýkoli člen kolektivu. Na pedagogických radách byly jednotlivé hodiny posuzovány. Před učitele byla položena otázka: Proč některé děti neprospívají?

Rozebírajíce příčiny opožďování žáků u toho nebo onoho učitele, dospěli jsme k názoru, že jednou z příčin opožďování je to, že učitel nezná své žáky.

Učitelům se zdálo, že žáky znají, že je prozkoumali. Avšak pozornější prověření této otázky ukázalo, že se někteří učitelé omezovali na studium dětí při hodině, kde se na ně dívali s hlediska „svého předmětu“. Tito učitelé však nemohli znát žáky tak, jak je třeba je znát, chceme-li na nich uplatňovat výchovný vliv a poskytovat jim podstatnou pomoc v učení.

U nás byly případy, kdy učitelé, objevivše mezery ve znalostech a nedostatky v chování žáků, činili jim ostré výčitky, oznámili je třídním vedoucím a sami se dále o případ nestarali.

Chování takových učitelů bylo odsouzeno. Ne přenášet svoji odpovědnost na třídního učitele, ale sám aktivně pomáhat žákům zlepšovat jejich vědomosti, to je povinností každého učitele. Kolektiv dospěl k závěru, že neprospěch některých žáků je do jisté míry výsledkem formálního vztahu učitele ke svým povinnostem: „měl hodinu“, „odučil hodinu“ a odešel, nestaraje se o to, jak žákyně pochopily vysvětlení této látky.

Pedagogický kolektiv podrobil přísnému posudku práci těch učitelů, kteří plní svoje povinnosti formálně, a konstatoval, že příčinou opoždování žákyň ve třídách je následek nedostatečné pozornosti ze strany učitelů k nim.

Někteří učitelé věnovali málo pozornosti každé jednotlivé žákyni, nezaujímalí k nim individuální postoj.

Individuální metodu jsme určovali takto: najít to nejlepší z osobnosti každé naší žákyně a vyjádřit její chyby; prostudovat podmínky jejího života; vytyčit slabiny v jejích znalostech; prostudovat schopnosti, charakter, vývoj žákyně a úroveň její přípravky; dobře vědět, co si žákyně osvojily během vyučování, čemu nerozuměly, v čem se opoždily. Ne případ od případu, ale systematicky je třeba projevovat zájem o ně, o jejich život. Na základě důkladného poznání žákyň vychovávat v nich vlastnosti sovětského člověka, lásku k práci, vědomí odpovědnosti před školou, společností, rodiči, vytrvalost v práci, čestnost a j.

Posuzující cesty, kterými máme dojít k likvidaci opoždování a propadání žáků, stále více se přesvědčujeme, že individuální postoj k žákům je nezbytnou podmínkou pedagogického mistrovství.

O individuálních metodách se u nás mnoho hovořilo i psalo. Avšak ze zkušenosti mnohých škol víme, že byly uskutečňovány hlavně ve vztahu ke „dvojkařům“,*) kteří obvykle byli předmětem pozornosti a péče učitelů. Avšak často se stává, že t. zv. „střední“ žáci, jsou-li ponecháni sami sobě, začínají dostávat dvojky.

Věnovali jsme pozornost přípravě učitele na hodinu. Bylo na př. známo, že učitel X se na hodinu špatně připravuje.

Před ním a ostatními učiteli bylo řečeno, že boj za plný prospěch ve škole musí být vysoce ideový, že učitelé musí zvýšit požadavky vůči sobě. Nezbytné podmínky boje za úplný prospěch byly stanoveny takto:

1. Dobrá, svědomitá příprava učitele na hodinu. To se u nás časem stalo otázkou cti. Ani jeden učitel se neodvážil přijít na hodinu špatně připraven.

*) V SSSR je pořadí známek obrácené. Tedy dvojka se rovná naší čtyřce. (Pozn. red.)

2. Učitel musí vědět, kdo z žáků neporozuměl jeho výkladu. Aby se to dověděl, musí se ihned po výkladu otázati těch žáků, kteří podle jeho mínění mohli neporozumět. Jestliže skutečně něčemu nerozuměli, musí po hodině látku každému jednotlivému žáku znovu vyložit.
3. Učitel opouštěje třídu musí být přesvědčen, že žáci látku porozuměli, že chápou vzájemné vztahy s látkou dříve probranou a že znají její praktický význam.
4. Přísně individuální vztah ke každému jednotlivému žáku. Jednou z příčin neprospívání v naší škole bylo nesprávné zkoušení žáků. V ověřování znalostí nebylo systému. Slabší a středně prospívající žákyně byly dotazovány případ od případu, někdy jednou za čtvrt hodiny. Učitelům byl oznámen požadavek správného dotazování se žáků, zvláště žáků slabých, a bylo žádáno, aby učitelé měli znalosti žáků v evidenci.

Potom jsme začali zkoumat neprospívající žákyně. Všechny byly podrobeny lékařské prohlídce. Počítali jsme s tím, že úplně zdravé děti se musí učit a prospívat.

Lékařská prohlídka ukázala, že mezi třemi sty neprospívajícími byl malý počet dětí tělesně slabších, absolutní většina však byla naprosto zdráva.

Prostudovali jsme sociální postavení neprospívajících dětí, hmotný stav a domácí podmínky. Uspořádali jsme ve třídách schůze neprospívajících. Byla jim dána možnost povědět o sobě.

Ukázalo se, že mezi neprospívajícími byly děti vojinů zahynulých ve válce, děti, které neměly rodičů nebo měly pouze matku, která byla v zaměstnání a věnovala dítěti málo pozornosti. Vystala otázka zvýšení práce rodičovského výboru.

Byly uspořádány rodičovské schůze podle tříd. Řekli jsme rodičům, že prospěch třídy, ve které se učí jejich děti, musí být pro ně nesmírně důležitou věcí, věcí boje za komunismus, jako je jejich práce v továrnách a podnicích.

Rodiče se ujali zlepšování životních poměrů slabších žákyň, které žily ve stísněných hmotných poměrech. K rodičům se přidali členové rodičovského výboru a pomáhali žákyním v učení. Desítky matek žákyň naší školy každodenně mateřsky sledovaly svěření jim dětí, kontrolovaly je, vysvětlovaly jim, čemu nerozuměly, učily je správnému plnění úkolů, vychovávaly cit odpovědnosti před školou. U nás ve škole se stalo obecným zvykem, že matky docházejí k učitelům a dotazují se na úspěchy ne svých vlastních, ale svěřených jim dětí do stávají od učitelů směrnice, jak se s dětmi obírat, na které nedostatky soustředit pozornost.

Již čtyři roky rodičovský sbor naší školy, vedený rodiči-komunisty, nepouští slabé žáky se zřetele. poskytuje jim pomoc existenční i pomoc v učení. Účast rodičů v našem boji o prospívání žáků je velmi důležitá.

Za čtyři léta, ve kterých vedeme tento boj, nezůstal v našem pedagogickém kolektivu ani jediný učitel lhostejný k tomu, jak prospívají jeho žákyně. Učitelé naší školy úporně a svědomitě pracují s každým žákem jednotlivě. U nás bylo nejvíc neprospívajících v ruském jazyku.

Proto pedagogický kolektiv věnoval zvláštní pozornost metodám vyučování ruskému jazyku. Vyučování ruskému jazyku a literatuře, které bylo v nižších třídách rozděleno, bylo metodicky spojeno. Gramatické vyučovali někteří učitelé formalisticky. Děti se učily pravidlům, rozbíraly náhodné věty, a když bylo třeba napsat diktát, neuměly naučených pravidel užít, dělaly chyby. Živou spisovnou řeč, věty, slovo, přijímaly odděleně, odtržené od gramatických pravidel. Po dohodě na shromáždění metodiků bylo rozhodnuto, aby žáci každou přečtenou povídku podrobili významovému rozboru a každou těžší větu v povídce rozbírali gramaticky; pravopis těžkých slov z povídky je třeba vysvětlit; přečtené povídky reprodukuji žáci svými slovy písemně.

V naší škole již několik let bojujeme o kulturu řeči žáků. Všichni učitelé se snaží o to, aby žáci mluvili správně a aby dobře formulovali věty. Velký význam pro zlepšování a rozvoj řeči žáků mají „literární středy“. V nižších třídách o těchto „středách“ čtou učitelé žákyním povídky nebo úryvky z pověstí a žákyně je potom svými slovy vypravují. Učitelé pozorně sledují, jak žákyně tvoří věty, jak kladou přízvuk, jak užívají přívlasků atd.

O „literárních středách“ pátých až desátých tříd čtou žákyně za přítomnosti učitele básně, prózu a posuzují činy hrdinů umělecké literatury. Učitel upozorňuje žákyně na každou nesprávně utvořenou větu. Žákyně vysvětlují, proč je třeba utvořit větu tak a ne jinak, kde je utvořena nesprávně, na př. přičestí s podstatným jménem atd.

Na schůzi projeвили učitelé názor, že je třeba pozorněji promýšlet písemné práce, které se žákům dávají, že je třeba více je naplňovat ideovým obsahem. V tom máme v přítomné době již značné úspěchy. Učitelé věnují thematicke písemných prací značnou pozornost, promýšlejí je a dávají žákům možnost, aby použili nejen právě probírané látky, nýbrž i staršího učiva.

Soustavná a cílevědomá práce v boji o prospívání žáků, zahájená před několika lety, přinesla dobré ovoce. U všech členů kolektiva byla vypěstována zřejmá snaha pracovat tak, aby ve třídě nebylo propadajících. Učitelé jsou nyní přesvědčeni, že na jejich pedagogické zdatnosti, na jejich umění poskytnout včas pomoc každé jednotlivé žákyni závisí prospěch žactva. V roce 1945 skončilo u nás střední školu 342 žákyn, sedmou třídu 188 žákyn. Všechny se učí na vyšších školách, všechny dokázaly, že jsou dobře připraveny. Boj o prospěch žáků u nás nyní pokračuje za vzrůstu aktivní činnosti učitelů. Větší pozornost je věnována vyučovací metodě. Na metodických shromážděních posuzují učitelé vyučovací metody ruského jazyka, aritmetiky, zeměpisu a fyziky v jednotlivých třídách. Osvědčené metody schvaluje pedagogická rada. Přijali jsme rozhodnutí, aby v první třídě bylo zvýšeno úsilí o správné psaní, aby byla obohacována řeč, zvyšován rozvoj dětí. Prolo vyučování gramatické, zvláště v první třídě, je třeba dobře promýšlet. Věnuje se pozornost zvukovému i slovnímu rozboru při psaní i čtení. Ověřuje se uvědomělost čtení, zvyšuje se slovní zásoba žáků.

Ve druhé třídě se dětem vštěpuje znalost pravopisu slov. Pro rozvoj paměti se často dávají zřetelné diktáty a psaní z paměti s povinným předběžným rozbořením.

Na příklad při probírání hesla gramatiky „přízvuk ve slově a nepřízvučné samohlásky“, a při probírání hesla „pravopis nezřetelných samohlásek“ vyhledávají děti skupiny slov pocházejících z jednoho kořene. Písemně se pracují odpovědi na otázky.

Ve třetí třídě se věnuje více pozornosti mimoškolnímu čtení. Při gramatickém rozboru se používá literárních příkladů a názorných pomůcek. Provádějí se cvičení na spojování slov ve větě. Zvláštní pozornost se věnuje rozvoji písemných projevů, to je dovednosti vyjadřovat písemně svoje myšlenky. K tomu účelu se pracuje s deformovaným textem, písemně se odpovídá na otázky, píšou se diktáty a malá vypravování.

Ve čtvrté třídě se věnuje více času stavbě slov. Děti se učí dobře vnímati slovo, rozlišovati jeho části, vysvětlovati pravopis slov. Práce o kterékoli části řeči začíná prostudováním jejího významu a úkolu ve větě. Žákyně oddělují ve větách prostudované části řeči, samy sestavují věty a užívají jich při sestavování krátkých vypracování.

V této třídě věnujeme zvláštní pozornost dovednosti žáků samostatně psát věty v úkolu na thema učitelem připravené i na thema svobodně zvolené, které odpovídá znalostem a rozvoji žáků. Zvyšuje se pozornost učitele k mimotřídnímu čtení žáků a k rozvoji ústního a písemného vyjadřování. Pro vývoj ústního vyjadřování děti volně vypravují obsahy uměleckých děl, se kterými se seznámily ve škole i mimo školu.

Ve všech třídách se se žákyněmi provádí rozbor chyb. Učitelé se snaží, aby si žákyně zdůvodnily, proč je třeba psát tak a ne jinak.

Ve vyšších třídách se věnuje zvláštní pozornost ideové stránce prostudovaných uměleckých děl a hlubokému porozumění jejich obsahu.

V hodinách aritmetiky učitelé provádějí se žákyněmi rozbor úkolů, rozpracovávají plán, vysvětlují každou činnost. Žákyním se dávají různé úkoly nebo otázky, které předpokládají řešení různými způsoby a umožňující několik obměn při řešení jednoho a téhož úkolu; řešení úkolů se ověřuje. Jsou samostatně sestavovány z počátku jsou jednoduché, ve vyšších třídách složitější; řeší se typické úkoly.

Učitelé matematiky ve vyšších třídách vedou žákyně k tomu, aby zdůvodňovaly činnosti které provádějí, a snaží se, aby se matematické teorii naučily mechanicky, aby chápaly její vztah k ostatním vědám, k mechanice, k fyzice a k jiným.

Většina učitelů sleduje při vyučování chyby žákyň, opravuje je a všemožně se snaží, aby neprospěch žákyň předešla.

Na pedagogické radě jeden ze starších a zkušených učitelů naší školy řekl: „Stanovili jsme si úkol zlikvidovat propadání žáků. Proto se každý učitel musí snažit, aby žáci porozuměli jeho výkladu i uloženým úkolům. Neprospěch nezřídka začíná v tu chvíli, kdy učitel dává třídě úkol. Někdo mu nerozumí a učitel to nepozoruje. Učitel musí dobře znát své žáky, a jakmile jim dá úkol, musí si ihned ověřit, jak mu žáci porozuměli.“

Učitelka nejnižších tříd S. F. Žukovová má již několik let ve svých třídách plný prospěch. V její třídě je 14 výborných, 17 dívek

se učí na „5“ a na „4“. Ostatní mají „4“ a po jedné trojce, hlavně z ruského jazyka.

S. F. Žukovová říká: „Dám-li dětem úkol, ihned si ověřuji, jak mu každá žákyně porozuměla. Když vidím, že ta nebo ona dívka mému úkolu neporozuměla, nechám si ji tam po hodině a vysvětlím ji učivo. Pustím ji domů až tehdy, když jsem přesvědčena, že žákyně úkol pochopila. Druhý den se jí opět vyptávám. Tento systém zkoušení učí žáky pečlivě pracovat domácí úkoly.“

Tak pracují se žákyněmi všichni učitelé. Stanoví si za úkol nejen zlikvidovat neprospěch, ale předcházet jej. Každý učitel pečuje o to, aby nepřehlédl opožďování žáků.

U ředitele bývají týdenní porady, na kterých každý učitel předloží výsledky práce v předcházení neprospěchu. Konají se porady třídních vedoucích a učitelů. Jestliže si v prošlém týdnu jednotlivé žákyně neosvojily tu nebo onu látku, na poradě se rozhodne, jak jim pomoci. Jednou na příklad vyšlo na schůzi najevo, že si skupina žákyň druhých tříd špatně osvojila dělení dvojmístním číslem. Ředitel shromáždil všechny učitele druhých tříd. Učitelka E. M. Idorovová uspořádala hodinu na thema „dělení dvoumístným číslem“. Tato hodina pomohla vyučujícím úspěšně zakončit práci se žákyněmi v této části osnov.

O. S. Samsonová vyučuje ve vyšších třídách literaturu. Uvádí: „Na neprospívající žákyně je třeba působit individuálně. Jedna žákyně na příklad dostala dvojku. Hovořívám s ní, snažím se probudit v ní pocit odpovědnosti před třídou, školou, Komsomolem. Dívka se začíná opravdově zajímat o práci a dostává pěkné známky.“

V desáté třídě kde O. S. Samsonová vyučuje literaturu, není neprospívajících. Žákyně by považovaly za urážku mít ve třídě „dvojkařku“. Bojují o to, aby všechny měly pěkné známky.

Všechny žákyně O. S. Samsonové projevují v hodinách i při zkouškách hluboké znalosti a vědomosti.

Jakých metod používá O. S. Samsonová, aby se dopracovala těchto výsledků?

Jsou to vesměs jednoduché metody.

„Se žákyněmi X. třídy jsem začala pracovat, když byly v V. třídě,“ říká s. Samsonová. „Krok za krokem jsem jim vštěpovala odpovědnost k povinnostem, lásku a úctu ke knize, lásku k literatuře. Příklady ze života a činnosti vůdců sovětského lidu i nejlepších sovětských lidí vychovávala jsem žákyně v lásce k práci a k odpovědnosti. Nynější žákyně X. třídy jsou již od V. třídy vedeny k pracovní disciplíně. Nyní je u nich rušení pracovní kázně nemyslitelné. Jsou opravdové, svědomité. Výsledky výchovné práce, věnované jim během několika let, projevují se nyní i v učení. Vyučuji literaturu ve dvou VII. a dvou X. třídách. Nemám neprospívajících žákyň a jen zřídka mám „trojkařky“.

Příčina úspěchu O. S. Samsonové vyvěrá z jejich osobních vlastností. Ona sama je vnitřně disciplinovaná a je naplněna pracovním nadšením, a citem odpovědnosti ke škole. Je jedním z těch pedagogů, kteří mezi prvními uvěřili v možnost likvidovat propadání. Když O. S. Samsonová před několika lety dostala V. třídy, pustila se s velkým

pedagogickým důmyslem do práce s 80 žákyněmi, pracovala individuálně s každou z nich, nepřipustila stagnaci ve své práci. Posuzovala a studovala každou chybu, které se žákyně dopustily.

S. Samsonová klade velký důraz na opakování. Z 5 hodin věnovaných literatuře v X. třídě věnuje 1 hodinu opakování a 1 ruskému jazyku. Na příklad opakování učiva VIII. třídy začala ve III. čtvrtletí.

V práci S. Samsonové je třeba vyzdvihnout ještě toto:

1. Žákyně její třídy jsou naučeny přesně pracovat domácí úkoly. Není myslitelné na příklad, aby některá nenapsala domácí úkol, nebo aby jej vypracovala nedbale. Všechny třídy, kde O. S. Samsonová učí literatuře, pracují naprosto svědomitě.
2. Pěkné práce jednotlivých žákyň jsou předváděny celé třídě. Učitelka tak odměňuje dobrou práci i pečlivost žákyň. To vyvolává u ostatních žákyň zdravý pocit soutěžení a přání následovat jejího příkladu.
3. S. Samsonová přikládá velký význam účasti žákyň v žákovské „Literární společnosti“, kde sama vede práci. Ve školním roce 1949/50 se v „Literární společnosti“ konaly s velkým úspěchem konference na thema: „Soudruh Stalin v sovětské literatuře“ a „Mladý člověk v sovětské literatuře“.

Užívaje ve své práci metod posouzených a schválených pedagogickou radou, každý z našich učitelů dosahuje úplného prospěchu žáků svou vlastní cestou.

Učitelka matematiky N. A. Fedosejevová upozornila na to, že dvojky dostávají zpravidla žáci, kteří vynechali hodinu a neslyšeli učitelův výklad. Stanovila si pravidlo: Jakmile žákyně přijde po nemoci do školy, je třeba ji přezkoušet. Učivo, které žačka neovládá, s. Fedosejevová jí vysvětlí po vyučování. Prikáže jí pracovat doma. V následující hodině ji opět přezkouší.

Tato metoda pomáhá s. Fedosejevové zabránit mezerám ve znalostech žáků.

„Tato metoda je zvlášť nutná při vyučování matematice, kde jeden zákon vyplývá z druhého,“ říká N. A. Fedosejevová. „Vynechá-li žák jednu hodinu, neporozumí další. Snažím se, aby to žákyně pochopily. Učitelé matematiky musí zvlášť důkladně studovat své žáky, musí vědět, komu a v čem je třeba pomoci a včas svoji pomoc poskytnouti.“

Učitelka dějepisu v VI. a VII. třídě T. A. Naletovová zároveň s probíráním nového materiálu opakuje se žákyněmi starou látku. Proto, aby si žákyně lépe zapamatovaly chronologická data, píše je na tabuli a žákyně si je zapisují do svých sešitů.

Aby žákyně látku správně pochopily, T. A. Naletovová vytváří spoje mezi dějinnými událostmi a místy, kde se staly. Proto při hodinách dějepisu vždy používá mapy. Když se žáci připravují na dějepisné hodiny doma, kreslí si mapy těch míst, kde se přihodily historické události, o kterých se učili.

Žákyně VI. tříd zapisují podle pokynů učitelky do svých sešitů těžká slova, na př. cechy, řády, komuna, patriciát atd.

Velmi důležité při vyučování dějepisu jsou exkurse. Tak při probírání tematu „římská kultura“ zavedla učitelka žáky do musea výtvarných umění, při tematu „kultura arabských států“ do musea východních kultur a j.

S. Naletovová se věnuje každé jednotlivé žákyni, především slabým a středním, zkoumá každou z nich, práci přizpůsobuje jejich rozvoji. S mnohými se obírá i mimo školu.

S. Naletovová systematicky pracuje na zvýšení své kvalifikace, mnoho čte, pečlivě se připravuje na hodiny. Prospěch z dějepisu je v jejich třídách opravdu pěkný.

Učitelka ruského jazyka R. S. Gazarová spojuje otázku prospěchu s disciplinou.

„Dosáhli jsme všeobecného prospěchu proto, že jsme ve třídách vypěstovali dobrou kázeň,“ říká s. Gazarová. Při svém vystoupení na pedagogické radě oznámila: „Víme, že dopracovat se ve třídě vzorné kázně není snadné. Avšak, jestliže učitel všestranně ovládá svůj předmět, jestliže se dobře připravuje na hodinu, zaujme děti a upoutá jejich pozornost tak, že jim při hodině nezbude čas na hlouposti a nepozornost.“

Ve škole se provádí kolektivní kontrola vědomostí žáků. Vyučující různých předmětů si vzájemně pomáhají při ověřování osvojeného učiva. Na příklad správnou znalost čtení a psaní žáků kontrolují všichni učitelé. O přestávkách můžeme slyšet takovéto rozhovory: Učitelka matematiky říká učitelce ruského jazyka: „Dala jsem pro vás stranou 3 sešity. Jsou tam chyby.“

Učitelka ruského jazyka ihned tyto sešity prohlédne a zapíše si do svého deníku: ty a ty žákyně udělaly ty a ty chyby. Po hodině si tyto žákyně vyvolá, ukáže jim sešity a pomůže jim porozumět, v čem se dopustily chyby.

Nebo druhý příklad.

Učitelka chemie se obrací s prosbou k učitelce matematiky: „Opakujte, prosím, s vašimi dívkami sestavování a řešení rovnic o jedné neznámé. Při řešení úkolů z chemie se ukázalo, že některé žákyně si tuto látku špatně osvojily.“

Učitelka matematiky přijímá pokyn soudružky a opakuje se svými žákyněmi řešení rovnic.

Takové případy nejsou u nás řídké. Znalosti žáků kontroluje celý kolektiv. To má velký význam v našem boji o důkladnost a hloubku vědomostí.

Na pedagogických radách vytrvale zdůrazňujeme, jak důležitou úlohu v naší společné práci ve výchově sovětské mládeže mají učitelé národních škol. V národních školách děti získávají první znalosti, první pracovní návyky, přivykají školní kázi, pěstuje se v nich pocit odpovědnosti ke škole i k učiteli. V naší škole máme skvělé učitelky národních škol, skutečné mistry pedagogické práce, které věnovaly desítky let svého života škole. Jsou to A. A. Kostenková, E. A. Petinská, N. I. Rykinová a jiné. Rovněž některé mladé učitelky přinášejí

mnoho nového do našeho boje proti propadání žáků. Mladá učitelka IV. třídy E. I. Trušnikovová se ve třídě opravdově obírá každou jednotlivou chybou.

Žákyně vynechala ve slově (byl to rozkazovací způsob slovesa) měkký znak.

Na žádost učitelky žákyně vysvětlí, proč je nutno jej napsat, potom vymýšlí a zapisuje 5 sloves v rozkazovacím způsobu s měkkým znkem. Sestavuje věty s těmito slovesy.

Žákyně udělala chybu ve slově s nepřizvučnou souhláskou. Chyba se opraví, vymýšlejí se podobně příklady, sestavují se věty.

Ve třídě se věnuje velká práce zvýšení písemných dovedností každé jednotlivé žákyně. Pozornost učitelky je soustředěna na žákyni, která se dopouští hrubých chyb. Žákyně je často zkoušena, pečlivě se opravují její domácí práce, nad chybami musí přemýšlet. U všech žákyň s. Trušnikovové je velmi vyvinut pocit odpovědnosti ke škole. Nikdy se nestane, aby některá žákyně nepřinesla úkol. K této odpovědnosti jsou žákyně vychovávány od I. třídy.

Od té doby, kdy se před čtyřmi lety s. E. I. Trušnikovová ujala práce v této třídě, dokázala si vytvořit z rodičů svých žaček aktivní pomocníky. Zve do školy všechny rodiče, vysvětluje matkám, jak je třeba opravovat chyby, jak je třeba postupovat při počítání, jak řešit úkoly, seznamuje matky s vyučovací metodou. Většina matek IV. třídy dozírá na zaměstnání svých dcer, a jestliže je třeba, pomáhá jim. Organizace této pomoci je zásluhou učitelky.

Opravdová svědomitá práce učitelky přináší dobré výsledky. Ve třídě není ani jediné neprospívající žačky. 25 dívek má známky „5“, osm dívek „4“ a „5“.

Učitelé naší školy zavádějí pro naše slabé žákyně zvláštní kartotéční listy, aby přesně věděli, která z žákyň neprospívá, v čem má mezery, jak se s ní individuálně pracuje a jaké jsou její úspěchy.

Všichni učitelé jsou povinni předkládat pedagogickému vedoucímu individuální plány doplňujících zaměstnání s každou jednotlivou žákyní. Ředitel tyto plány prohlédne a dále kontroluje jejich plnění. Ve vytrvalém boji o úplný prospěch nevynechává náš kolektiv ani jediné žákyně. Žačky, které přijdou do školy po dlouhé nemoci, učitelé vyzkoušejí, přesvědčí se o nedostacích v jejich vědomostech a sestaví pro ně individuální pracovní plány. Podle těchto plánů individuálně se žákyněmi pracují, dávají jim úkoly, ověřují jejich plnění. Pracují se žákyněmi individuálně tak dlouho, dokud učební látku žákyně nezvládnou.

Administrativní ředitel i pedagogický ředitel znají ve škole podrobně každou „slabou“ žákyni, snaží se o to, aby učitelé i komсомolky jí pomáhali, aby třídní učitel i představitelé veřejných organizací byli pečlivě informováni o podmínkách jejího života, aby v případě hmotného nedostatku jí byla rodičovským sdružením poskytnuta pomoc.

Naše škola zná případy, kdy se díky neúnavné práci učitelů, Komsomolu, rodičovského sdružení děti úplně změnily. V minulém roce v V. b třídě upoutávala pozornost učitelů naprosto neukázněná dívka Ljusa M. V ruském jazyku dostávala dvojky. Třídní učitel zá-

roven s učitelkou ruského jazyka a členem komsomolského výboru zjišťovali podmínky rodinného života M. Vyšlo najevo, že nemá otce, matka pracuje na poště, je příliš zaměstnána, dceři se nevěnuje.

Po tomto zjištění škola věnovala Ljuse M. každodenní pozornost. Učitelka ruského jazyka R. S. Gazarovová žákyni dlouhou dobu individuálně pomáhala, rodičovské sdružení jí pomohlo zlepšit hmotné životní podmínky. Komsomolky si vzaly Ljusu na starost, kontrolovaly, jak se připravuje na vyučování, staraly se o ní, zásobily ji knihami, přiučovaly ji čtení.

Ljusa M. se stala přesnou, soustředěnou žákyní a zlepšila svůj prospěch v ruském jazyku.

Hle, co znamená individuální metoda! Jsme povinni včas pomáhat těm žákům, kterým se zdá učení těžké, nepřipustit jejich opoždování. A my to děláme.

Velmi pomalu a s velkou námahou docházel náš kolektiv k vytčenému cíli, k likvidaci propadání. Ve školním roce 1945/46 bylo v naší škole 78 propadajících žáků, v roce 1946/47 už jen 24, v roce 1947/48 počet klesl na 12. Školní rok 1948/49 jsme zakončili bez opakuujících žáčků.

Nyní pracujeme s nezmenšenou snahou a pečlivostí. Zvýšili jsme požadavky vůči sobě. Skoro všichni pedagogové naší školy se dále vzdělávají. Ústav pro zdokonalování učitelů navštěvuje 28 členů, ovládajících nové metody vyučovací, 3 učitelé navštěvují ústav marxismoleninismu, 9 navštěvuje semináře ústavu pro zdokonalování učitelů. Mnozí učitelé se zaměřují individuálně v oblastním stranickém kabinetu Rudé gardy.

Práci učitelů ve škole trvale kontroluje i pedagogický i administrativní ředitel. Bývají přítomni při vyučování, prostřednictvím učitelů nebo sami kladou slabým žákyním otázky, poznamenávají si, co žákyně neznaly, které části učiva neovládaly. Vyžadují od učitelů doplňující práce s těmito žákyněmi, ověřují si jejich výsledky.

Cinnost celého našeho pedagogického kolektivu je zaměřena na hledání nejlepších způsobů, jak uskutečnit náš hlavní úkol: odstranit propadání žactva. Na poradách metodiků se na příklad posuzují otázky výměny pracovních zkušeností mezi učiteli, sestavují se plány pro náplň veřejně přístupných hodin. Na shromážděních metodiků ruského jazyka se často posuzují otázky výchovy. Většina vyučujících těsně spojuje otázku výchovy s prospěchem a v každodenní pedagogické práci přiučuje žáky čestnosti, vědomí odpovědnosti a lásce k práci.

Jedna z pracovních metod našeho kolektivu je předávání zkušeností starých učitelů mladým. S. Fedosejevová říká: „Když se mi v práci něco nedaří, obracím se ke zkušeným učitelům a vždy u nich nacházím podporu a pomoc.“

V boji našeho kolektivu o všeobecný prospěch, o opravdové a hluboké znalosti má důležitý úkol školní komsomolská a pionýrská organizace. Ve škole je 282 komsomolek a všechny se učí výborně nebo dobře.

Jako základ své práce stanovila komsomolská organizace plnění rozhodnutí XI. sjezdu Komsomolu. Svou práci s pionýry komsomolky pomáhají učitelům předcházet neprospěch a bojovat proti propadání.

Ve škole dobře pracuje komsomolský aktiv. Každá z 12 komsomolských skupin vybírá nejlepší komsomolce jako vedoucí do pionýrských oddílů.

Ředitel školy s Komsomolem systematicky pracuje. Ve skupinách, ve třídách se posuzují tyto otázky: heslo dne a jeho plnění, příprava domácích úkolů, prospěch, kázeň, pomoc učiteli, práce vedoucích oddílů, patronát nad malými a „slabými“ žákyněmi, plnění pravidel pro žáky a j.

Dvakrát do měsíce organizujeme semináře vedoucích a posuzujeme na nich otázky vedení oddílů, o úloze vedoucího jako pomocníka učitele, o prospěchu atd.

Dvakrát do měsíce se schází „škola pionýrů“. Zde se posuzuje, jak opakovat zeměpis, dějepis a jiné předměty, jak pěstovat sazenice, jak sestrojít budku pro špačky a pod.

Výbor Komsomolu velmi pomáhá nejslabším žákyním, pionýrům a žákům, kteří nejsou organizováni v Komsomolu.

Dobře pracuje i pionýrská organizace. Uvedu některá fakta. Ve IV. b třídě u učitelky E. I. Trušnikovové jsou tři pionýrské buňky. Před začátkem vyučování prohlédnou vedoucí buněk sešity žáků, zkontrolují přípravu na hodinu, čistotu a dohlédnou, jsou-li přesně vypracovány úkoly. Tento pořádek se ve třídě tak důkladně vžil, že jej dětem není třeba připomínat. Každá žákyně, jakmile vejde do třídy, přistoupí se sešity k vedoucí buňky „své řady“. Dívky vědomě si své odpovědnosti před učitelkou pozorně prohlíží sešit za sešitem. Sešity jsou většinou čisté, přesné — třída je zvyklá pracovat odpovědně —, někdy však přece činí vedoucí připomínku: Nemáš to moc čisté, zde jsi škrtala.

Vedoucí ví, že se její družka příště škrtání vyhne.

Komsomolky VIII. a IX. třídy vedou dobře patronát nad II. a III. třídou, pomáhají jim vypracovávat úkoly, kontrolují je, dohlíží na ně v době přestávek.

Ve vyšších třídách výbor Komsomolu má účast ve výchově citu odpovědnosti ke škole, k vlasti pomáhá učitelům uskutečňovat komunistickou výchovu žáků a bojuje o všeobecný prospěch.

V naší škole nejsou dívky, které by se nechtěly učit. V naší škole není neschopných, učí se všechny. Jestliže žákyně vynechá den dva, vypraví se za ní žákyně komsomolka, aby zjistila důvod její absence. Když žákyně zamešká vyučování z jiného důvodu než pro nemoc, komsomolky pomáhají tyto příčiny odstranit. Na příklad byl případ, kdy dívka dostala dvě „dvojky“, polekala se, že i dále se bude špatně učit, a rozhodla se nechodit do školy. Jak se to zjistilo, komsomolka S. se začala s dívkou zaměstnávat a dosáhla toho, že dívka zlepšila své známky a zařadila se do školního života.

Nyní ještě více než v předcházejících letech nám pomáhají rodiče. Díky jejich pozornosti ke každému jednotlivému dítěti, díky jejich umění vnikat do života dětí a včas jim poskytovat pomoc není v naší škole ani jediného případu, kdy by dítě nemohlo chodit do školy pro špatné hmotné podmínky. Desítky matek i nyní, jako před pěti lety, kdy jsme začínali svůj plánovitý boj o dobrý prospěch, dozírají na zaměstnání dětí, jimž se rodiče nemohou věnovat. Často pořádáme

rodičovská sdružení a jejich přípravě věnujeme velkou pozornost. Na rodičovských schůzích jednotlivých tříd mají vedoucí přednášky na takováto témata: „Úkoly školy ve školním roce nebo ve čtvrtletí“, „Zvláštnosti vyučování sedmiletých dětí“, „Domácí úkoly a pomoc rodičů“, „O dětském čtení“, „Povzbuzování a kárání“ a jiné.

Pro rodiče žáků VIII.—X. třídy se konají přednášky na témata: „O pracovním plánu žáků“, „Výchova charakteru a kulturních návyků“ a j.

Na jedné z našich pedagogických rad jsme se rozhodli ještě více přiblížit rodičům naši práci, zaměřenou k boji propadání. V našem obvodu jsme organizovali rodičovský aktiv. S plnou vážností bojují rodiče proti propadání.

Pedagogický kolektiv neúnavně hledá nové cesty pro uskutečnění našeho cíle. Letos jsme se rozhodli připoutat třídní vedoucí ke třídám. Postup třídních učitelů do vyšších tříd zároveň se žáky nám pomůže zvýšit jejich vliv na žáky a bude blahodárně působit na zlepšení prospěchu.

Naš kolektiv přijal ještě jedno rozhodnutí. Nejlepší učitele ze IV. tříd převede do I. tříd jako jejich vedoucí a současně jako učitele ruského jazyka.

Hledání nových pracovních metod v naší škole pokračuje. Zkušenosti minulých let nás přesvědčují, že zásadně jdeme správnou cestou.

Pocit odpovědnosti naší velké vlasti, vroucí přání vychovat lidi způsobilé zakončit budování komunismu v naší zemi nás povzbuzují vynaložit všechny síly, abychom se co nejlépe vyrovnali s úkolem, který jsme si stanovili.

Přeložila J. Langrová, VÚP

Návštěva ředitelky moskevské školy ve Výzkumném ústavu pedagogickém J. A. Komenského.

Dne 13. března 1951 navštívily Výzkumný ústav pedagogický v Praze delegátky Sovětského svazu, které přijely do Prahy na Mezinárodní den žen, s. Ščurovská, ředitelka 635. střední školy a s. Lysenková, členka Nejvyššího sovětu SSSR. Obě delegátky přivítali vedle pracovníků Výzkumného ústavu i četní pražští učitelé a ředitelé škol a zástupci školských úřadů.

Na žádost přítomných promluvila s. Ščurovská o práci sovětské střední školy. Zmínila se nejprve o tom, jaké požadavky kladou vysoké školy na školy střední a naopak. Vysoké školy žádají, aby střední školy připravovaly žáky, kteří by byli schopni uvědomělého přístupu k učební látce, kteří by dovedli postihovat v přednáškách profesorů věci nejdůležitější a podstatné. Vysoké školy informují ředitelství středních škol o prospěchu jejich absolventů, aby střední školy mohly kontrolovat výsledky své práce. Požadavky vysokých škol kladené